

JEAN BAPTISTE SERRUYS, OOSTENDS POLITICUS EN VERDEDIGER VAN DE HANDELSBELANGEN (TORHOUT, 1754 - BRUSSEL, 1833)

L. FRANÇOIS°

Gedurende verscheidene decennia van de negentiende en de twintigste eeuw bezat de familie Serruys een invloedrijke positie in het politieke leven van Oostende en West-Vlaanderen. Gedurende vier opeenvolgende generaties zetelden leden van die familie in gemeenteraad, provincieraad en parlement. Hun politieke macht steunde op het aanzien en de rijkdom die ze verworven hadden als handelaars, reders en eigenaars. De geschiedenis van die politieke dynastie begon toen de zonen van de Torhoutse handelaar Joannes Serruys naar Oostende afzakten in het begin van de jaren tachtig van de achttiende eeuw. Die stad kende toen een merkwaardige expansie. De havenactiviteit bloeide sterk op nadat Jozef II Oostende had uitgeroepen tot vrijhaven. Schepen van uiteenlopende nationaliteiten konden er probleemloos lossen en laden, wat in concurrerende havens niet mogelijk was als gevolg van de Amerikaanse Vrijheidsoorlog. Voor Oostende waren de gevolgen duidelijk : een plotse toename van de commerciële en industriële activiteit en een sterke aangroei van de bevolking. Twee van de drie zonen van Joannes zagen toekomstkansen in die nieuwe groeipool : Jacques vestigde zich als handelaar en Jean Baptiste rekende als kersvers advocaat op talrijke te beslechten conflicten¹. Op 4 juli 1778 en op 19 april 1779 had hij aan de Leuvense universiteit zijn theses in de rechten

° Assistent R.U.G., Seminarie voor Nieuwste Geschiedenis, p/a Blandijnberg 2, 9000 Gent.

1. Genealogie : zie bijlagen 1 en 2.

Nagenoeg alle bestaande biografieën gaan terug op J. VERCOULLIE, *Jean Baptiste Serruys*, Biographie Nationale, XII, Bruxelles, 1914-1920, col. 279-280.

verdedigd². Als advocaat, ingeschreven bij de Raad van Vlaanderen, legde hij zich toe op commerciële kwesties. Hij zou vrij spoedig een zekere faam verworven hebben als juridisch raadgever. Ook toen de economische hoogconjunctuur voor Oostende voorbij was, bleven Jean Baptiste Serruys en zijn broer er verder werkzaam. In 1786 stond hij in voor de publikatie van het zesde deel van het "Placcaetboek van Vlaanderen". Naast die wetenschappelijke activiteit werkte hij ook aan zijn integratie in het sociale leven van Oostende. Op 1 mei 1787 was hij medestichter van de Oostendse "Société littéraire". In verscheidene Zuidnederlandse steden waren dergelijke verenigingen ontstaan. Ze gaven aan personen met uiteenlopende opvattingen en van verschillende status de kans om met elkaar in contact te komen, om de nieuwste publikaties door te nemen en te bespreken en om via de pers op de hoogte te blijven van de aktualiteit. In de meeste gevallen droeg de "Société littéraire" bij tot de verspreiding van progressieve ideeën in de stad, hoewel niet alle leden automatisch die opvattingen aanhingen. Er is niets bekend over de concrete rol die Jean Baptiste Serruys in die vereniging speelde³.

Op 19 augustus 1788 verwierf Serruys zijn eerste ambt in overheidsdienst: door de Staten van Vlaanderen werd hij aangesteld tot commissaris voor de nationale visvangst. Logischerwijze was Oostende zijn ambtsgebied⁴. De Brabantse Revolutie opende voor Serruys nieuwe perspectieven. Hij behoorde tot dat gedeelte van de nieuwe en jonge burgerij dat mogelijkheden zag om, met behulp van een zeker familiekapitaal en dank zij een vorming in het hoger onderwijs, op de maatschappelijke ladder een doorbraak te forceren. Voor hen stonden zowel de remmende reglementeringen van het Ancien Régime als het machtsstreven van de vorst in de weg. Concreet konden zij zich het best vereenzelvigen met de democratische ideeën zoals die vooral door Vonck en zijn medestanders werden vertolkt. De handelaar Jacques Serruys trok de aandacht het meest op zich. Hij stond in nauw contact met de democraten die na hun nederlaag tegen de statisten naar Rijsel gevlucht waren. In de

2. U.B.G., *Vliegende Bladen*, klassement 3, J.B.H. Serruys de Tourouth (sic), Thèse 1778; J.B.H. Serruys de Thourout, Thèse 1779.

3. J. VERCOLLIE, *op. cit.*, col. 279-280.

4. R. COPPIETERS, *Journal d'événements divers et remarquables, 1767-1797*, Bruges, 1907, p. 124.

J. B. Serruys. Posthuum geschilderd portret door Emile Bulcke (1875-1963), deel uitmakend van de portrettengalerij der Oostendse burgemeesters (stadhuis).

tweespalt tussen de democraten onderling koos Jacques Serruys eerder voor de groep rond Vonck, Verlooy, Weemaels,... dan voor de royalistische fractie⁵. Jean Baptiste Serruys werd tijdens de revolutie door de magistraat van Oostende aangesteld tot griffier van de wezen en de consignaties en in 1790 tot raadslid-pensionaris van de stad. Hij stelde zich veel diplomatischer op dan zijn broer. Hoewel hij in grote lijnen dezelfde opinie was toegedaan, kon hij zich in zijn functies handhaven tot het einde van de revolutie. Pas onder de eerste Oostenrijkse restauratie kwam hij meer naar voren. Hij hoopte een zekere democratisering van het politieke leven te bewerken met de hulp van het Oostenrijkse gezag. Hij was daarover nogal optimistisch. "Tout le monde se fait gloire d'être Vonckiste... Il y a une société ou une espèce de comité de meilleurs avocats qui travaillent journellement au projet de l'adresse à présenter ainsi qu'au moiens d'éclairer le peuple..." schreef hij in januari 1791 aan Vonck. Een min of meer ontgoochelde Verlooy meende dat het optimisme van Serruys nogal voorbarig was: "Ik zou hem raeden van zig niet meer in last te stellen voor 't ondankbaar publiek" schreef hij aan Vonck over Serruys⁶.

In diezelfde periode moet Serruys ook de tegenstrijdigheid aangevoeld hebben waarin hij leefde. Enerzijds ijverde hij voor meer openheid van het politieke bestel en las hij gretig daarover alle nieuwe brochures en pamfletten. Anderzijds dankte hij een gedeelte van zijn inkomsten aan de instandhouding van de feodaliteit. Van voor 1789 trad Jean Baptiste Serruys op als rentmeester van de goederen, gelegen in Torhout en omgeving, van de cisterciënzerabdij van Marquete en van de Benediktijnerabdij van Marchiennes. Als gevolg van de Franse Revolutie werden de bezittingen van die Franse orden genationaliseerd. De beheerder van die domeinen van die orden die in de Zuidelijke Nederlanden waren gelegen, hielden vanaf dat ogenblik de geïnde sommen bij zich, zolang niet duidelijk

5. L. DHONDT, *Revolutionaire bewegingen in Vlaanderen. Inleiding tot de studie van de crisis van het Ancien Regime*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1972, pp. 469, 471, bijlage p. 18/6; E.J. SOUBRY, *Kortrijk tijdens de Brabantse Revolutie (1787-1790)*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1973, p. 196

6. J. VAN DEN BROECK, *J.B.C. Verlooy. Vooruitstrevend jurist en politicus uit de 18e eeuw, 1746-1797*, Antwerpen-Amsterdam, 1980, pp. 206, 213.

was aan wie ze uiteindelijk gestort moesten worden. Op 14 september 1791 besliste de regering in Brussel die bedoelde gronden onder sekwester te plaatsen. De beheerders werden om twee redenen in dienst gehouden. Ten eerste hoopte Brussel op die manier beslag te kunnen leggen op de sommen die ze reeds sinds 1789 in hun bezit hadden en ten tweede waren die beheerders de enigen die alle inlichtingen over de omvang en de ligging van die domeinen konden verschaffen. Aan de beheerders werd wel gevraagd een eed van trouw af te leggen in de handen van de provinciale advocaat-fiscaal en een borgsom te betalen die van 1.000 tot 20.000 gulden kon variëren, naargelang van de omvang van het gebied waarin de beheerder optrad. Jean Baptiste Serruys voldeed aan beide voorwaarden en kon zijn functie dus verder zetten. Naarmate de Franse inval in 1792 waarschijnlijker werd, kreeg dit ambt een steeds minder populair karakter. De Franse overheid zou zich immers ook als rechtmatige eigenaar van de achterstallige sommen kunnen opwerpen, terwijl de zekere afschaffing van de feodaliteit voor de beheerders voor verlies van inkomen zou zorgen. Die eerste Franse inval was te kortstondig om een oplossing voor die kwestie te kunnen uitlokken. De landvoogden en de gevolmachtigde minister waren naar Duitsland gevlucht en gaven aan hun vroegere onderdanen geen advies over het al dan niet afleggen van de eed van trouw aan de Franse republiek. De nieuwe Franse overheid zag zich niet bij machte om in een tijdsspanne van vijf maanden alle administratieve problemen een oplossing te bezorgen. Jean Baptiste Serruys verkeerde dus in volslagen onzekerheid over de verdere uitoefening van zijn rentmeesterschap. Vanaf maart 1793, na de terugtrekking van de Franse troepen, werd de situatie op dat punt weer duidelijker. Wie onder het Franse bewind een functie had aanvaard werd verzocht zijn eed van trouw aan Oostenrijk te vernieuwen. Jean Baptiste Serruys verkeerde in dat geval. Van 23 januari 1793 tot het einde van maart van hetzelfde jaar was hij thesaurier van Oostende in Franse dienst geweest. Als rentmeester van de gesekwestreerde kloostergronden bleef hij nagenoeg onafhankelijk optreden. De rekenmeesters van het overkoepelende sekwesterkomitee probeerden alle rentmeesters op te zoeken om hen tot stipte doorbetaling van de geïnde sommen aan te sporen. Negentien beheerders, onder wie Serruys, kregen geen bezoek van een rekenmeester. Sommigen onder hen waren afwezig uit hun domicilie, maar anderen beheerden een gebied waarin de rekenmeester zich niet waagde als gevolg van

de bijna permanente Franse dreiging⁷.

De tweede Franse inval maakte een einde aan de feodaliteit en de gronden die Serruys en anderen hadden beheerd werden genationaliseerd en later als nationale goederen te koop gesteld. Voor Jean Baptiste Serruys betekende dit een financiële aderlating. Niet alleen verloor hij zijn regelmatige bron van inkomsten, maar het was van meetaf aan zeer twijfelachtig of hij ooit zijn borgsom zou kunnen recupereren. Wellicht ligt in die verbittering de reden dat Serruys tijdelijk afzag van enig politiek mandaat en zich tot zijn Oostendse advocatenpraktijk beperkte.

Zodra het nieuwe Franse regime zich stabiliseerde zag Serruys in dat medewerking in zijn positie de enige mogelijkheid was om zijn status te kunnen behouden. Reeds in 1796 aanvaardde hij zijn benoeming tot thesaurier van de stad Oostende en tot vrederechter. Korte tijd later werd hij ook tot griffier van de handelsrechtbank aangesteld. Onder het Directoire, Consulaat en Keizerrijk werkte hij zijn lokale positie verder uit. In 1810 trad hij af als vrederechter en werd hij notaris, eveneens in Oostende. Op het einde van het Keizerrijk werd hij in de gemeenteraad opgenomen en werd hij lid van de plaatselijke Kamer van Koophandel⁸. Met het oog op de verkiezingen van 1807 werd hij als kandidaat voor het Corps Législatif voorgedragen, maar doordat hij op een onverkiesbare plaats stond moest hij met die eervolle vermelding genoegen nemen⁹.

De lokale maar toch beperkte machtspositie van Jean Baptiste Serruys in Oostende in de Franse periode kan niet los gezien worden van de sterke economische activiteit van geheel zijn familie. Hijzelf hield zich buiten elke directe commerciële activiteit, want in die

7. M. GEERTS, *Geschiedenis en werking van het comité voor het sekwesteren van de franse kerkelijke bezittingen gelegen in de Oostenrijkse Nederlanden, 1791-1794*, Leuven, K.U.L. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1963, pp. 133-168.

8. Jean Baptiste Hubert Serruys, *Le Carillon*, 29.10.1901, p. 1/A, B, C ; L. BERTRAND, *Biographie générale des Belges morts ou vivants*, Bruxelles, 1850, p. 241 ; C.F.A. PIRON, *Algemeene Levensbeschrijving der mannen en vrouwen van België, ...*, Mechelen, 1860, I, p. 353 ; M. MAGITS, *De Volksraad en de opstelling van de Belgische grondwet van 7 februari 1831. Een bijdrage tot de wordingsgeschiedenis van de Belgische konstitutie*, Brussel, V.U.B. (onuitgegeven doctoraatsverhandeling), 1977, II, p. 197.

9. A.N., CC, *Sénat Conservateur*, b. 29, Liste des Candidats pour le Corps Législatif... département de la Lys, 1806.

jaren betaalde hij geen patentbelastingen. Zijn broer en, naar het einde van het Keizerrijk toe, ook zijn zonen en zijn talrijke neven, werkten zich op als handelaars en reders. Vooral de handel op Zuid-Amerika trok hun belangstelling. Oostende werd voor die uitgebreide familie al snel te klein, zodat ze ook in Antwerpen en later in Rotterdam commerciële activiteiten op het getouw zette. Jean Baptiste Serruys was als oudste van die familie de man die in het politieke leven de belangen van de Oostendse en later Zuidnederlandse handelaars probeerde te verdedigen. Dit had hem geen windeieren gelegd. Vanaf 1803 behoorde hij tot de honderd hoogst aangeslagenen van Oostende en in 1814 behoorde hij reeds tot de zestig hoogst aangeslagenen van het Leiedepartement¹⁰.

Jean Baptiste Serruys stond positief tegenover de oprichting van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in 1815. De oriëntatie op de internationale handel en het bezit van koloniën, twee elementen die het Noorden in de vereniging inbracht, waren voor Serruys voldoende argumenten om een verdere voorspoedige ontwikkeling van de havens van Oostende en Antwerpen te verwachten. In augustus 1815 verleende hij bijgevolg zijn goedkeuring aan het grondwetsproject dat ter stemming aan de Zuidnederlandse notabelen werd voorgelegd. Voor zover politieke motieven voor Serruys nog meespeelden, kon hij ook met de voorgestelde grondwet instemmen. Ze hield immers geen terugkeer naar het Ancien Régime in¹¹.

De steun van Serruys aan het grondwetsproject van 1815 was, naast het aanzien dat hij in Oostende genoot, ongetwijfeld de meest doorslaggevende reden waarom hij in september 1815 door Willem I benoemd werd tot lid van de Tweede Kamer van de Staten-

10. A.N., CC, *Sénat Conservateur*, b. 28, Liste de notables... département de la Lys, An IX ; R.A. Brugge, *Archief van de Franse Hoofdbesturen in West-Vlaanderen, 1794-1814*, nr. 2092, Lijst van de hoogst belaste inwoners, 19.12.1803, 1812-1813 ; F. SIMON, *De stemming van de Grondwet van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in het Arrondissement Brugge (14.8.1815)*, *Standen en Landen*, XLIV, 1968, p. 204 ; F.G.C. BETERAMS, *The high society Belgo-Luxembourgeoise (avec celle des arrondissements de Bréda, de Maestricht et de Ruremonde), au début du Gouvernement de Guillaume Ier, roi des Pays-Bas (1814-1815)*, Wetteren, 1973, p. 208.

11. A.R.A.H., *Staatssecretarie-geheim*, b. 6545, Lijsten van stemmingen..., F. SIMON, *op. cit.*, p. 186.

Generaal¹². Hij nam er van meetaf aan een aparte positie in. Zelden of nooit voerde hij het woord over de politieke thema's die de andere Tweede Kamerleden intensief bezighielden. Hij beperkte zich tot thema's van financiële en commerciële aard. Zijn mandaat viel uiteen in twee periodes. De eerste duurde van september 1815 tot september 1820. De tweede periode liep van oktober 1821 tot het einde van het Verenigd Koninkrijk. Enkel in het parlementaire jaar 1820-1821 zetelde Serruys niet in de Tweede Kamer. Er kon geen verklaring gevonden worden voor het feit dat hij niet herkozen werd in de zomer van 1820. Een kwantitatieve benadering van zijn parlementaire activiteit werpt nochtans enig licht op dit probleem. Tussen 1815 en 1820 werden 44 belangrijke politieke stemmingen gehouden, voorafgegaan door een openbaar debat. Jean Baptiste Serruys behaalde een zeer hoge score inzake aanwezigheid. Op die 44 gevallen was hij maar drie maal afwezig. In gemiddeld drie stemmingen op vijf werd het regeringsvoorstel aanvaard ; in twee op vijf verworpen. Globaal gezien kwam het stemgedrag van Serruys daarmee overeen. Dat betekent niet dat hij slaafs de meerderheid volgde : een aantal voorstellen die hij steunde werden verworpen en omgekeerd. Tussen 1821 en 1830 was er qua stemgedrag weinig verandering bij Serruys op te merken. Hij was nagenoeg even stipt aanwezig en stemde opnieuw met ongeveer 60 % van de voorgestelde maatregelen in. Het parlement in zijn geheel was qua stemgedrag, maar niet qua sfeer, volgzamer geworden en keurde in de tweede periode ongeveer 80 % van de behandelde voorstellen goed. Over het algemeen waren de debatten vinniger geworden, zeker na 1825, en werd meer in blokken voor of tegen de regering gestemd. Door de aard van de materies waarmee Serruys zich inliet, volgde hij die evolutie niet. Als we hem enkel op zijn stemgedrag beoordelen werd hij daardoor en zonder dat hij zelf van positie veranderde, minder regeringsgezind. Het belangrijkste onderscheid tussen zijn eerste en tweede periode lag echter vooral in het aantal keren dat hij

12. K.H.A., *Archief koning Willem I, XVIII*, Binnenlandsche aangelegenheden van den Staat, nrs. 62 & 63, Lijsten van leden van de eerste en tweede kamer van de Staten-Generaal ; J. DE BOSCH KEMPER, *De staatskundige geschiedenis van Nederland tot 1830*, Amsterdam, 1868, p. 526 ; P. BERGMANS, *Etude sur l'éloquence parlementaire belge sous le régime hollandais (1815-1830)*, Mémoires de l'Académie royale de Belgique, XLVI, 1891, pp. 3, 9, 24, 47-56.

het woord voerde. Tussen 1815 en 1820 sprak hij in 27 gevallen op 44 ; in de tweede periode in 21 gevallen op 91. Hij was dus opvallend meer afzijdig dan voorheen. Hield hij zich opzettelijk op de vlakte om zijn herverkiezingen niet opnieuw in gevaar te brengen ? Of volgde hij een evolutie tegengesteld aan die van zijn Zuidnederlandse collega's ? Als vertegenwoordiger van de handels- en havenbelangen van het Zuiden was dit best mogelijk. Traditioneel, maar blijkbaar te eenvoudig, worden de handelsbelangen met het Noorden en de landbouw- en industriële belangen met het Zuiden vereenzelvigd. Jean Baptiste Serruys was op dit punt beslist een uitzondering¹³.

Heel vlug verwierf Serruys in de Tweede Kamer faam als "onafhankelijk" parlementair. Daarmee werden die schaarse kamerleden omschreven die niet per definitie voor of tegen de regeringsvoorstellen stemden, maar die een standpunt innamen op basis van een goede dossierkennis, die al dan niet vanop het spreekgestoelte tentoon gespreid werd¹⁴. Het resultaat van die reputatie was dat hij in oktober 1818 na Du Bus als tweede kandidaat voor het voorzitterschap van de kamer werd voorgedragen¹⁵. Bij Noordelijke collega's viel hij op door zijn grondige kennis van de materie waarover hij sprak, door zijn gematigde toon maar evenzeer door zijn onverzettelijke karakter¹⁶. Was het om dat laatste dat de uitvoerende macht hem liever niet herkozen zag in 1820 ?

Jean Baptiste Serruys intervenueerde in zijn eerste parlementaire loopbaan bijna elk jaar in het begrotingsdebat. In december 1816 somde hij een aantal tekorten en gebreken in de begroting voor 1817

13. Het overzicht van de parlementaire activiteit van J.B. Serruys werd opgesteld aan de hand van J.J.F. NOORDZIEK, *Verslag der handelingen van de Staten-Generaal 1814/1815 - 1830/1831*, 's Gravenhage, 1862-1889, 19 dln.

14. A.R.A.B., *Correspondentie de Stassart*, nr. 1827, J. Tarte cadet, Uittreksel uit de *Journal de la Belgique*, 29.6.1818 ; W.F. PRINS, *Tien jaren uit onze parlementaire geschiedenis*, De Gids, XI, 1937, 4, p. 48 ; P.W. MEERTS, *Kamerleden, 1815-1830. Een onderzoek naar de sociale en politieke achtergrond van de personen die zitting hadden in de Staten-Generaal van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830)*, Leiden, 1977, p. 23.

15. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1818-1819, IV, pp. 3-4 ; H.T. COLENBRANDER, *Gedenkstukken der algemeene geschiedenis van Nederland, 1795-1840*, 's Gravenhage, 1905, VIII, p. 389.

16. J. DE BOSCH KEMPER, *op. cit.*, p. 530.

op. Hij meende dat de patentwet overhaast en ondoordacht aanvaard was en dus niet opbracht wat verondersteld werd. Hij stelde vast dat sommige landbouwprodukten wel en andere niet belast werden. Wie in het Noorden twee beroepen cumuleerde werd enkel op het meest lucratieve belast, terwijl iemand uit het Zuiden op allebei moest betalen. Bovendien ging hij niet akkoord met het feit dat een belastingplichtige niet in beroep kon gaan tegen een beslissing van de administratie, dat het binnenlands gedistilleerd zo hoog belast werd als de waarde van het produkt zelf en dat de invoer via vreemde schepen niet meer belast werd om de eigen scheepvaart te stimuleren. Om al die redenen onthield Serruys zich bij de stemming van 24 december 1816¹⁷. Het jaar daarop (januari 1818) legde hij niet meer dezelfde toegeeflijkheid aan de dag. Hij betreurde dat de regering de spaarzaamheid die ze predikte niet in haar cijfers liet blijken en dat ze door haar maatregelen de fraude in de hand werkte. Hij keurde de begroting af omdat de principes voor een goed stelsel van indirecte belastingen niet gerespecteerd werden, omdat de belasting op het binnenlands gedistilleerd te hoog was, omdat de dubbele administratie (douane en accijnzen) remmend werkte voor de handel en omdat de dubbele douanelinie langs de kust niet behoorlijk functioneerde en een overbodige administratie in het leven had geroepen¹⁸. De begroting voor 1820 en de eerste tienjaarlijkse begroting (1820-1830) werden door Serruys in al hun onderdelen bestreden (december 1819). Naast de klassieke bezwaren struikelde hij vooral over het feit dat zo vroeg een zo hoog bedrag in werkelijke schuld werd omgezet, dat er sommige lasten, in tegenspraak met de grondwet, naar de provinciale begrotingen werden doorverwezen en dat de begrotingstekorten nu voor tien jaar zouden vastliggen. Alleen een drastische vermindering van de overheidsuitgaven leek hem een goede oplossing. In het voorjaar van 1820 diende de regering een tweede versie van haar begrotingen in. Serruys stemde dit keer telkens pro, hoewel hij toch nog bezwaren had. De wet op de juridische organisatie had eerder aanvaard moeten worden en de besparingen hadden nog verder moeten gaan. Maar toch vond hij het positief dat de uitgaven beter verdeeld waren, dat de belastingverhoging bij openbare werken

17. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1816-1817, II, p. 82.

18. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1817-1818, III, pp. 180-185.

ingetrokken was en dat sommige administraties vereenvoudigd of afgeschaft waren¹⁹.

Nog vaker dan bij de begrotingen mengde Serruys zich in de debatten die betrekking hadden op de internationale handel. In september 1816 stemde Serruys in met de eerste wet omtrent de tolrechten. Hij vond het positief dat het systeem van interne vrijhandel, dat het Zuiden reeds 60 jaar kende, veralgemeend werd en dat het Noorden zijn binnenlandse "paspoorten" (ingevoerd door het plakkaat van 1725) had moeten prijsgeven. De voorgestelde tarieven vond hij een compromis tussen de vraag naar protectionisme vanwege de fabrikanten en de vraag naar vrijhandel vanwege de handelaars. Hij vond dit compromis verdedigbaar : laat de tijd maar beslissen in welke richting die rechten zouden moeten evolueren²⁰. In december 1817 stemde hij in met het wetsontwerp dat de handel op de Middellandse Zee en de Levant regelde, hoewel hij meende dat de nationale scheepvaart nog onvoldoende gesteund werd. Bij de bespreking van het wetsontwerp in verband met de theehandel op China drukte hij zijn voldoening uit over de afschaffing van het vroegere monopoliesysteem en het herstel van de vrije concurrentie²¹. In april 1819 tenslotte stemde hij in met de voorgestelde wijzigingen aan de in- en uitgaande rechten en accijnzen. Hij pleitte bij die gelegenheid voor het afschaffen van de dubbele douanelinie, voor lagere doorvoerrechten en voor vrije wederuitvoer²².

In nauwe relatie met de begrotingen en de wetten in verband met de handel stonden de besprekingen over de indirecte belastingen. In de zomer van 1816 behoorde Serruys, samen met Reyphins, tot de voornaamste tegenstanders van het voorgestelde systeem. Volgens hem drukten die lasten zwaarder op het Zuiden dan op het Noorden en moesten ook luxeproducten belast worden ook als de Noordnederlandse handel daar nadeel van zou ondervinden. Tenslotte vond hij de voorgestelde inningswijze ook gebrekkig. Een goed stelsel van indirecte belastingen moest aan vier voorwaarden voldoen : de lasten moeten over zoveel mogelijk producten verdeeld worden, de

19. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1819-1820, V, pp. 71-72, 146-147.

20. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1815-1816, I, pp. 292-294.

21. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1817-1818, III, pp. 60, 89-91.

22. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1818-1819, IV, pp. 278-279.

elementaire produkten moeten zoveel mogelijk gespaard blijven, buitenlandse produkten moeten vóór binnenlandse belast worden en het globale belastingsniveau mag niet te hoog liggen²³. In april 1819 ging Serruys uitvoerig in op het probleem van de lasten op het binnenlands gedistilleerd. Hij stelde vast dat er nu vijf maal hogere belastingen op geheven werden, maar dat de totale opbrengst gelijk was gebleven. Dit betekende dat die industriesector minder graan afnam van de landbouw en dus ook minder residu afleverde als veevoeder. De gevolgen van die gedaalde produktie waren dus veel vérstrekkender dan op het eerste gezicht bleek²⁴. In januari en december 1817 kante Serruys zich tegen de twee versies van de wet op de successierechten. De regering hield vast aan het belasten van het totale bezit van de overledene en niet aan het belasten van percelen die ten gevolge van overlijden van eigenaar veranderden. Ze maakte van de successierechten dus een "droit personnel" en geen "droit réel". Dat was volgens Serruys juridisch niet alleen aanvechtbaar, maar in de praktijk ook onuitvoerbaar. Vooral met onroerende bezittingen in het buitenland zouder er moeilijkheden rijzen²⁵.

In een aantal gevallen van uiteenlopende aard liet Serruys zich af en toe een uitspraak ontvallen waaruit zijn opvattingen over de uitoefening en de verdeling van de politieke macht naar voren kwamen. Hij bleek voorstander te zijn van een strikte toepassing van de grondwettelijke principes. Dat betekent dat hij de koning niet meer macht wilde toekennen dan voorzien was, dat hij op het respecteren van de scheiding der machten stond en dat hij de rechten van het parlement ten volle wilde uitspelen. In de bespreking van de wet op het jachtrecht (maart 1818) stelde hij dat de vraag of dit recht vroeger een koninklijk prerogatief was niet meer ter zake deed ; in de

23. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1815-1816, I, pp. 213-215 ; 1818-1819, IV, pp. 415-416 ; J. VLAMINCK, *De publieke opinie te Gent (1814-1819)*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1964, p. 68 ; F. SIMON, *Reacties der Bruggelingen tijdens het Voorlopig Bewind en de eerste jaren van het Verenigd Koninkrijk (1814-1820)*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1965, p. 340 ; E. VANACKER, *De tolpolitiek van koning Willem I. Reacties in de Belgische pers, 1815-1830*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1970, pp. 50-51.

24. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1818-1819, IV, pp. 337-338, 355-357.

25. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1816-1817, II, pp. 155-156 ; 1817-1818, III, p. 112.

grondwet was daar niets over bepaald. Het Verenigd Koninkrijk was immers “une *Monarchie tempérée*, un Etat représentatif, constitué par une Loi Fondamentale, dont l’art. 12 défère la Couronne à S.M., notre auguste monarque, et héréditairement à ses descendants légitimes, conformément, y est-il dit, aux dispositions que cette même Constitution renferme”²⁶. Dat de administratie in bepaalde geschillen zou kunnen beslissen mocht volgens Serruys niet: “La division des pouvoirs est un point essentiel dans la Loi Fondamentale, dont j’espère que nous ne déflorons jamais”²⁷. De indeling van de polders en de schorren in klassen en de verplicht opgelegde onderlinge solidariteit was volgens Serruys het gevolg van een Napoleontisch decreet. Hij noemde dit een staaltje van wetgevende usurpatie uit het Franse keizerrijk²⁸. In februari 1818 stemde hij tegen het opleggen van straffen op “overtredingen van algemene maatregelen van inwendig bestuur”, nadat hij de maand ervoor het verzoekschrift van Guyet en Cauchois-Lemaire om vervolging van een ambtenaar had gesteund. In januari 1817 stemde hij tegen het wetsvoorstel dat de paardenposterij regelde omdat de postmeesters een te grote bevoegdheid kregen²⁹. De stellingname van Serruys in verband met die laatste maatregelen wijzen telkens op een poging om de invloed van de uitvoerende macht en de ambtenarij te beperken.

De potentiële kiezers van Jean Baptiste Serruys konden in hem enkel de ijverige en bekwame verdediger van hun belangen zien. Een verlenging van zijn mandaat was ook voor hen gunstig. Vermoedelijk werd Serruys dus als gevolg van min of meer verdoken overheidsdruk niet herkozen in 1820. Met zijn kennis over de begrotingen en de belastingopbrengsten had hij meermaals de regering in verlegenheid gebracht, waardoor hij al vlug de faam van onafhankelijk of oppositioneel parlementair had verworven³⁰.

26. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1817-1818, III, pp. 279-280; H.T. COLENBRANDER, *op. cit.*, VIII, 2, p. 177.

27. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1818-1819, IV, pp. 54-55.

28. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1818-1819, IV, pp. 443-444.

29. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1816-1817, II, pp. 167-169; 1817-1818, III, pp. 233-234; W.F. PRINS, *op. cit.*, pp. 62-65.

30. A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b. 1028, 9.7.1820, nr. 103; O.W. HORA SICCAM, *Brieven van A.R. Falck, 1795-1843*, 's Gravenhage, 1861, pp. 247-250; W.F. PRINS, *op. cit.*, p. 78; F. SIMON, *Reacties...*, pp. 20-25.

Toen Serruys uit de Tweede Kamer geëlimineerd was, had hij niet al zijn politieke mandaten verloren. Zijn politieke macht in Oostende bleef stevig uitgebouwd. In juli 1816 werd hij lid van de commissie die belast was met het ontwerpen van het reglement voor het gemeentebestuur van Oostende. Bijna automatisch volgde daaruit zijn benoeming tot gemeenteraadslid (juli 1817). Vier jaar later werd hij tot burgemeester benoemd. Op dat ogenblik gaf hij zijn ambt van notaris op³¹. Hij bleef lid en secretaris van de Kamer van Koophandel en plaatsvervangend rechter bij de rechtbank van Koophandel. Bovendien was hij nog altijd als advocaat ingeschreven bij de rechtbank van eerste aanleg in Brugge³². In januari 1823 werd Serruys benoemd tot lid van het amortisatiesyndicaat. Die instelling had tot taak de overheidsschuld te verminderen, maar werd zeer vlug gebruikt om projecten te financieren die de koning liever niet aan de parlementaire controle onderwierp. Het college, waar Serruys van 1823 tot 1830 in zetelde, vergaderde één maal per jaar en kon enkel de algemene rekeningen goedkeuren. Van een efficiënte controle op de grote financiële transacties was geen sprake³³. Merkwaardig is wel dat Serruys daar nooit over struikelde en later in het parlement die praktijk niet hekelde, hoewel hij voor het overige de parlementaire prerogatieven verdedigde. In 1829 keurde hij het onderdeel van de begroting dat op het amortisatiesyndicaat betrekking had in eerste versie af en in tweede versie goed. In geen van beide gevallen gaf hij daarvoor zijn motieven op³⁴.

Voor Jean Baptiste Serruys was een politiek mandaat op nationaal niveau belangrijk als middel om gunstige voorwaarden te bepleiten voor de handel, waar hij via zijn familie zo nauw mee verbonden was. Zo'n mandaat was voor hem geen doel op zichzelf. Hij probeerde niet in de gunst van de koning te komen en hij verscheen

31. A.R.A.B., *Staatssecretarie voor België, 1814-1816*, nr. 6805 ; A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b.261, 5.7.1816, nr. 66 ; b. 452, 25.7.1817, nr. 50 ; b. 1234, 20.7.1821, nr. 138.

32. A.R.A.B., *Staatssecretarie voor België, 1814-1816*, nr. 6805 ; A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b. 341, 5.7.1816, nr. 64 ; b. 930, 14.1.1820, nr. 48 ; b. 1117, 19.12.1820, nr. 64.

33. A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b. 1575, 10.1.1823, nr. 70 ; H. RIEMENS, *Het amortisatie syndicaat. Een studie over de staatsfinanciën onder Willem I*, Amsterdam, 1935, p. 239.

34. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1828-1829, XIV, p. 69 ; 1829-1830, XV, p. 219.

enkel op audiënties als hij daar als parlementair op uitgenodigd werd. Hij kwam nooit meer dan 1 à 2 maal per jaar aan het koninklijk hof³⁵. Toch slaagde hij erin om na één jaar afwezigheid opnieuw een plaats in het parlement te veroveren³⁶. Vermoedelijk zal hij zichzelf aktiever bij het kiezerspubliek aangeprezen hebben, wat de stemming in zijn voordeel beïnvloed zal hebben.

Zoals eerder gezegd was het een veel zwijgzamer Serruys die het parlementair halfroond betrad. Hij was opnieuw heel vaak aanwezig, maar zelfs over onderwerpen die hem eerder nauw aan het hart lagen, voerde hij bijna nooit het woord. Doordat hij geen interesse opbracht voor de politieke hete hangijzers kwam hij ongewild in een centrumpositie terecht en dat was voor de regering al meer dan wat zij van Serruys ooit had durven verwachten. De Westvlaamse gouverneur de Baillet wist bijgevolg niet goed of hij tevreden mocht zijn over de herverkiezing van Serruys in 1827. Van Gobbelschroy, minister van binnenlandse zaken, stelde hem nochtans vlug gerust : in West-Vlaanderen mocht de gouverneur "laisser aller le cours naturel des choses"³⁷. Ook in de zomer van 1830 werd het mandaat van Serruys probleemloos verlengd³⁸.

Voor zover Serruys nog in de begrotingsdebatten tussenkwam, beperkte hij zich tot enkele punten van kritiek. Zijn voornaamste bezwaar gold nog steeds de wetten van 1816 en 1822 die de distilleries in categorieën en klassen indeelden en ze forfaitair en zwaar belastten. Het gevolg was volgens Serruys dat velen hun produktie inkrompen en dat sommigen hun aktiviteit zelfs staakten.

35. K.H.A., *Archief koning Willem I*, X, 12, Stukken betreffende uitnodigingen ten Hove, 1816-1828 en z.d. ; *Archief Hofcommissie Brussel*, Registers van verleende audiënties, maart 1816 - januari 1823 ; Registers vermeldende de personen welke ten Hove zijn geïnviteerd, 1819-1820, 1826 ; Audiëntiën, oktober 1820-oktober 1821 en 1826-1829 ; Lijsten Bals en Audiëntiën, ± 1815-1829 ; DK13^e, Lijsten en kaarten voor uitnodigingen voor bals en diners, 1818-1823.

36. A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b. 1227, 9.7.1821, nr. 168 ; W.F. PRINS, *op. cit.*, p. 87.

37. A.R.A.B., *Papieren Van Gobbelschroy*, VIII, p. 162 r°, F. de Baillet aan Van Gobbelschroy, 3.6.1827.

38. A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b. 3430, 12.7.1830, nr. 32 ; *Binnenlandse Zaken na 1823*, 2e afdeling, *Binnenlands Bestuur*, b. 1016^b, 9.7.1830, nr. 10A ; b. 1260a, index 1830, p. 546, 9.7.1830, nr. 10A.

Beter zou het geweest zijn de distillerieën te belasten op de grootte van hun ketels³⁹.

De goedkeuring van de zogenaamde "stelselwet", die het belastingswezen grondig reorganiseerde, was gebeurd tijdens het parlementaire jaar dat Serruys geen kamerlid was. Hij kon zich bijgevolg nog enkel uitspreken over de wetsontwerpen die de indirecte belastingen op verscheidene verbruiksgoederen vastlegden. Hij verwierp ze bijna allemaal (zomer 1822) omdat het handhaven van het principe van consumptierecht de burger onnodig in contact bracht met de fiscus of omdat het niveau van de rechten te hoog lag⁴⁰. In april 1827 verleende hij wel zijn goedkeuring aan het wetsontwerp dat een evenrediger verdeling van de grondlasten probeerde te bewerken. Hij riep de regering op om de invoering van het kadaster te bespoedigen en om zo snel mogelijk van het repartitie- naar het quotiteitssysteem over te stappen. Sommige Zuidnederlandse provincies kloegen al sinds de Franse tijd over de hoge "assiette" die hen was opgelegd⁴¹.

Tijdens de bespreking van de wetten die handelden over de internationale handel was Jean Baptiste Serruys een oplettende toehoorder. Alle wetsontwerpen die de tarieven van in-, uit- en doorvoer regelden (maart 1826, februari 1827, maart 1828, december 1828) keurde hij goed omdat ze op gematigde wijze in de richting van vrijhandel gingen zonder dat ze de eigen economie schaadden. In maart 1828 steunde hij ook de oprichting van "entrepôts" als stimulans voor de internationale doorvoerhandel. In het Zuiden had dit systeem reeds onder Jozef II en tijdens het Consulaat zijn nut bewezen⁴².

Ook in zijn tweede parlementaire periode deed Serruys enkele uitspraken omtrent de scheiding van de machten en de bevoegdhe-

39. K.H.A., *Archief koning Willem I, XVIII, Binnenlandsche aangelegenheden van den Staat*, nr. 65, Stemming over de buitengewoone begroting 1822; J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1826-1827, XII, pp. 64-66, 232-233.

40. K.H.A., *Archief koning Willem I, VIII e*, nr. 53, *Brieven met ministers, enz.*; Appelius aan Willem I (19.7., 28.7., 5.8. en 8.8.1822).

41. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1826-1827, XII, pp. 445-447.

42. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1825-1826, XI, pp. 350-351; 1826-1827, XII, p. 185; 1827-1828, XIII, pp. 276-278, 302-303; 1828-1829, XIV, pp. 145-146; 1829-1830, XV, pp. 455, 548, 551; E. VANACKER, *op. cit.*, pp. 76-77, 80.

den ervan. In april 1827 sloot hij zich aan bij de minderheid van parlementairen die het wetsontwerp over de organisatie van de rechterlijke macht verwierp. Het hoofdargument was voor hem dat er te veel conflictmogelijkheden bestonden tussen de administratieve en juridische macht, wat in het Zuiden zelfs in het Ancien Régime niet het geval was geweest. Hoewel de Oostenrijkse Nederlanden in die tijd geen vertegenwoordigende regering kenden en bvb. schepensbanken juridische en administratieve bevoegdheid hadden waren de bevoegdheden veel duidelijker afgelijnd dan in het voorgestelde ontwerp voorzien was⁴³. In december 1828 pleitte Serruys voor de afschaffing van de wetten van 10 april 1815 en 6 maart 1818 en van het besluit van 20 april 1815, die de persmisdrijven wilden beteugelen. De tegenstanders van de afschaffing wezen vooral op het ontbreken van een alternatief. Voor Serruys was dit geen geldig argument. Het uitwerken van een goede wet was een werk van lange adem, maar ondertussen mocht een wet die gebreken vertoonde niet langer gehandhaafd blijven⁴⁴.

Tijdens zijn tweede parlementair mandaat nam Jean Baptiste Serruys een relatief gematigde positie in. Bovendien verdedigde hij zijn standpunten veel minder vaak dan voorheen. De eventuele vrees om nogmaals de steun van het kiezerskorps te verspelen was daar wellicht niet vreemd aan. Want Jean Baptiste Serruys was ondanks zijn leeftijd zeer gehecht aan zijn parlamentszetel. In het voorjaar van 1827, toen hij 73 jaar oud was, ondernam zijn echtgenote een opvallend initiatief. Zij richtte een verzoek aan de koning om haar man tot lid van de Eerste Kamer te benoemen. Zij haalde daarvoor de volgende argumenten aan. Als gevolg van zijn hoge leeftijd en de daarmee gepaard gaande lichamelijke ongemakken vergde een mandaat in de Tweede Kamer te veel inspanningen. Bovendien had haar man een gedeelte van zijn fortuin verloren in de Franse Revolutie (waarmee ze doelde op de nog nooit terugbetaalde borgsom als rentmeester van kerkelijke goederen) en had hij zich grote financiële opofferingen getroost voor de opvoeding van zijn kinderen. De echtgenote van Serruys beriep zich ook op de diensten die hij jaren lang aan het land geleverd had, op zijn gehechtheid aan

43. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1826-1827, XII, pp. 285-287.

44. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, 1828-1829, XIV, p. 92.

de persoon van de koning en aan de dynastie en op zijn verlangen het land nog meer diensten te bewijzen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken twijfelde niet aan de oprechtheid en de waarde van die motieven, maar vond ze toch te algemeen om het verzoek in te willigen. Serruys was immers niet de enige die deze argumenten kon voorleggen. De afwijzing van dit verzoek had geen invloed op het parlementaire werk van Jean Baptiste Serruys⁴⁵.

In de periode 1828-1830 kon Serruys zeker niet tot de tenoren van de oppositie gerekend worden, maar hij was ook geen slaafs navolger van de regering. De overwegend liberaal gezinde kooplui die het in Oostende voor het zeggen hadden konden beletten dat de petitiebeweging er een succes werd. De handel was immers niet gebaat met politieke troebelen. Serruys was een typische exponent van die opvatting. Hij uitte in de Staten-Generaal nooit een klacht over de klassieke grieven, tenzij ze een economisch karakter hadden. In de zomer van 1829 werden de Westvlaamse politieke gemoederen grondig beroerd door de eliminatie van kamerlid de Muelenaere. Gouverneur de Baillet had via druk op afzetbare mandatarissen die eveneens in de Provinciale Staten zetelden, de verkiezing van de regeringsgezinde Sandelin kunnen bewerken. Op het patriottisch banket dat ter ere van de Muelenaere in Brugge werd georganiseerd (9 juli 1829) was Serruys aanwezig. Als ouderdomsdeken van de Westvlaamse parlementairen loofde hij de inzet van de Muelenaere en hekelde hij het optreden van de overheid in de geslaagde eliminatie⁴⁶. Vanaf dat ogenblik was Serruys in de ogen van de regering min of meer verdacht. In november 1829 vond Groen van Prinsterer het "alleronbetamelijkt" dat sommige leden van de Staten-Generaal de begroting voor 1830 en zeker de tweede tienjarige begroting voor 1830-1840 niet wilden goedkeuren zolang hun eisen inzake taal, onderwijs en ministeriële verantwoordelijkheid

45. A.R.A.H., *Staatssecretarie*, b. 2725, 5.5.1827, nr. 91; *Binnenlandse Zaken na 1823*, 2e Afdeling, *Binnenlands Bestuur*, b. 1102, 4.4.1827, nr. 39B; b. 1253, index 1827A, p. 1014, 28.3.1827, nr. 18A; 14.4.1827, nr. 8B.

46. C. RODENBACH, *Episodes de la Révolution dans les Flandres, 1829, 1830, 1831*, Bruxelles, 1833, pp. 68-73, 82-83; L. RYELANDT, *La révolution de 1830 à Bruges*, Annales de la Société d'Emulation de Bruges, LV, 1905, pp. 250-251; F. DIDIER, *De publieke opinie in West-Vlaanderen vóór en na de revolutiemaanden (december 1828-21 juli 1831)*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1963, pp. 83-84.

niet werden ingewilligd. Volgens Groen van Prinsterer zou Serruys zich in de commissievergaderingen bij dit standpunt hebben aangesloten, maar tijdens de openbare bespreking mengde hij zich niet in het debat⁴⁷. In maart 1830 werd Serruys door de Haagse politiecommissaris gesignaleerd in het "Franse koffiehuis" waar de parlementaire oppositie geregeld bijeenkwam⁴⁸. Maar in de zomer van 1830 vond de regering hem dan toch nog gematigd genoeg om zijn herverkiezing te steunen. Hij profiteerde wellicht een beetje van het grote duel dat tussen Reyphins en de Muelenaere werd uitgevochten en dat in het voordeel van eerstgenoemde eindigde. Door de "gematigde opposant" Serruys te steunen hoopte de regering de radicale en gematigde fracties van de oppositie, die al verdeeld waren over steun aan de Muelenaere, nog verder uit elkaar te drijven⁴⁹.

De behoefte van de internationale handel aan politieke stabiliteit bracht mee dat de Oostendse notabelen niet geneigd waren om de revolutie van augustus 1830 vanaf het begin en met veel vuur te verdedigen. Geen van beide partijen kon zich bijgevolg van de steun van Jean Baptiste Serruys verzekeren. Typerend daarvoor was het besluit waarbij de toegang tot de stad ontzegd werd aan alle gewapende korpsen⁵⁰. Serruys zag nochtans in dat de instandhouding van de politieke structuren van het Verenigd Koninkrijk ook de politieke rust in gevaar brachten. Vandaar dat hij op 6 september 1830 in Brussel de oproep tot alle Zuidnederlandse parlementairen ondertekende om in die stad de politieke toekomst te komen bespreken. Op 8 september 1830 onderschreef hij ook de proclamatie van de prins van Oranje en van de burgerwacht. Daarin werd het idee van de administratieve scheiding aanvaard. Terwijl de kroonprins dit standpunt bij zijn vader ging verdedigen, engageerden de

47. C. GERRETSON, *Groen van Prinsterer, Schriftelijke nalatenschap, 2e deel, Briefwisseling, 1e deel, 1808-1833*, 's Gravenhage, 1925, pp. 214-215.

48. A.R.A.H., *Justitie geheim*, nr. 4601, december 1830, map : publieke geest 1830, Ampt aan Justitie, 28.3.1830.

49. F. DIDIER, *op. cit.*, pp. 106-109.

50. E. WITTE, *Politieke machtsstrijd in en om de voornaamste Belgische steden, 1830-1848*, Brussel, 1973, I, p. 20.

ondertekenaars zich wel om het dynastieke status-quo te behouden⁵¹. Serruys huldigde hetzelfde standpunt in de speciale zitting van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal in Den Haag. Hij bracht er geen eigen standpunt naar voren, maar antwoordde positief op de vraag of de beginselen van de staatsinrichting al dan niet gewijzigd moesten worden⁵².

Door de uitroeping van de Belgische onafhankelijkheid en het uitschrijven van verkiezingen op lokaal en nationaal vlak veranderde de situatie voor Serruys grondig. De handel van en naar de Oostendse haven leek nu meer gediend met een sterk Belgisch regime dan met een onzeker Verenigd Koninkrijk. De hoop van de koning dat de terugkeer van Serruys naar Oostende tot een contra-revolutie aanleiding zou geven, was dan ook op zijn minst voorbarig⁵³. In de havenstad ging alle aandacht naar de verkiezingen voor het Nationaal Congres. Noch van orangistische, noch van patriottische zijde werden veel bijeenkomsten belegd. De klinkende namen van de Staten-Generaal waren haast zeker van hun verkiezing. De Muelenaere en Serruys haalden reeds in de eerste ronde de absolute meerderheid, maar doordat de Muelenaere voor Brugge opteerde werd Oostende in het Nationaal Congres door Serruys en eerste plaatsvervanger Maclagan vertegenwoordigd⁵⁴. Nog voor Serruys naar Brussel afreisde werd hij door het Voorlopig Bewind in zijn ambt als burgemeester bevestigd. In de gemeenteraad verschenen enkele nieuwe gezichten die, hoewel van liberale signatuur, meer pragmatisch dan principieel optraden. Ze werden wel min of meer als orangisten beschouwd, maar waren realistisch genoeg om niet tegen de Belgische stroom in te varen⁵⁵.

51. C. BUFFIN, *Documents inédits sur la révolution belge*, Bruxelles, 1910, p. 95 ; C. TERLINDEN, *La révolution de 1830, racontée par les affiches*, Bruxelles, 1944, pp. 85-86 ; A. SMITS, *1830 : Scheuring in de Nederlanden*, Brugge, 1950, I, p. 220.

52. J.J.F. NOORDZIEK, *op. cit.*, extra zitting september 1830, pp. 74-75 ; C. BUFFIN, *op. cit.*, p. 142.

53. C. GERRETSON, *Muiterij en Scheuring, 1830*, Leiden, 1936, I, p. 24 ; F. DIDIER, *op. cit.*, p. 123.

54. E. DE GERLACHE, *Histoire du royaume des Pays-Bas depuis 1814 jusqu'en 1830*, ..., Bruxelles, 1842, p. 309 ; Th. JUSTE, *Le Congrès National de Belgique 1830-1831*, ..., Bruxelles, 1880, p. XX ; C. BUFFIN, *op. cit.*, p. 415 ; F. DIDIER, *op. cit.*, pp. 138, 144, 150 ; M. MAGITS, *op. cit.*, I, pp. 268, 271, 337 ; II, pp. 240-241, 244.

55. F. DIDIER, *op. cit.*, p. 154 ; M. MAGITS, *op. cit.*, I, pp. 221-222.

Op 28 oktober 1830 publiceerde Serruys in Oostende een brochure getiteld "Notice historique du commerce des Pays-Bas, depuis la domination de la maison de Bourgogne, jusqu'à nos jours"⁵⁶. Dit werkje is in meer dan één opzicht merkwaardig. Het eigenlijke corpus (25 bladzijden) zou geschreven zijn in 1827 en schetst de historische evolutie van de handel, vooral in de Zuidelijke Nederlanden. De inleiding (10 bladzijden) dateert van oktober 1830 zelf en is haast een politieke geloofsbelijdenis. Het merkwaardige eraan is dat de auteur plots in zeer scherpe bewoordingen het voorbije regime afkeurt: "Quand je fis ces notices, de causes graves de mécontentement et de justes plaintes existaient déjà contre les mesures du gouvernement; dans la Belgique, la presse et le langage étaient asservis, l'enseignement un monopole entre les mains du gouvernement, et dans plusieurs circonstances l'arbitraire et le régime des arrêtés avaient pris la place de la loi; tout tendait à faire de la Belgique une colonie hollandaise...". Hij gaf zelf toe dat hij daar als Tweede Kamerlid nooit over sprak (waarschijnlijk om zich tegenover zijn kiezers te rechtvaardigen) maar beweerde al lang te hebben voorzien dat een gewelddadige scheiding onvermijdelijk was. De regering "... n'a pas tenu compte de ces prévisions, le mépris qu'il a fait de nos réclamations les plus justes, présentées respectueusement et par les voies légales, a exaspéré les esprits, et la patience, poussée à bout, a fait éclore une explosion et la révolution s'est faite; le gouvernement seul en est la cause"⁵⁷. Vanaf 1821, met de invoering van de stelselwet, begon het Verenigd Koninkrijk aan een nefaste evolutie. Het bombardement van Antwerpen, vlak vóór Serruys die regels neerschreef, was volgens hem het toppunt van Noordnederlandse jaloersheid over de snel toenemende Zuidnederlandse welvaart.

We kunnen moeilijk aannemen dat de kwesties van de taal, het onderwijs, de verdeling van de ambten, ... Serruys nauw aan het hart lagen. Het is natuurlijk best mogelijk dat de sterk gewijzigde omstandigheden hem hebben aangezet om zo openlijk kleur te bekennen, maar waarschijnlijker is dat het motief voor de publicatie te zoeken is in de naderende verkiezingen voor het Nationaal

56. J.B.H. SERRUYS, *Notice historique du commerce des Pays-Bas, depuis la domination de la Maison de Bourgogne jusqu'à nos jours*, Ostende, 1830, X, 25 p.

57. J.B.H. SERRUYS, *op. cit.*, p. II.

Congres op 3 november 1830. Die hypothese wordt nog kracht bijgezet door de vaststelling dat Serruys in die grondwetgevende vergadering helemaal niet de stoere taal sprak die hij in zijn brochure had gehanteerd. Integendeel, hij speelde er een zeer bescheiden rol, en steunend op zijn gedrag bij de voornaamste politieke stemmingen kreeg hij al vlug het imago van een gematigd orangist. Op 16 november 1830 stemde hij tegen het verlenen van prioriteit aan het voorstel om de Nassaus voor eeuwig van de Belgische troon te stoten⁵⁸. Acht dagen later stemde hij wel voor de uitsluiting zelf, maar zijn broer noteerde daarbij: "Je ne connais pas ses motifs, il est parti de suite après la séance, pour Ostende, mais sa femme m'a dit qu'il a voté contre son opinion, par peur. C'est là l'effet du vote à haute voix. C'était la même chose, lors du procès de Louis XVI - et on appelle cela liberté. Je l'appelle moi terreur"⁵⁹. In de ogen van de harde patriottische kernen werd zijn orangistische reputatie nog versterkt door het feit dat hij als burgemeester van Oostende de burgerwacht liet ontwapenen en de controle over de stad door het geregelde garnizoen liet overnemen⁶⁰. In het voorjaar van 1831, vlak voor de poging tot staatsgreep van Ernsest Grégoire, werd het vermoeden nog sterker dat Serruys de zijde van het orangisme zou kiezen mochten de ondernemingen van die kant succes kennen. Waarschijnlijk was dit vermoeden correct, hoewel Serruys in de eerste plaats die macht steunde die het best de politieke stabiliteit kon garanderen. De Belgische orangisten van 1831 wensten ook geen simpele terugkeer naar de situatie van voor 25 augustus 1830. De kwalen waar het Verenigd Koninkrijk aan geleden had moesten ook voor hen door duidelijker afspraken vermeden worden. In die zin zou Serruys het met hen hebben kunnen vinden als ze de voordelen van een groter en vooral stabielere rijk konden garanderen⁶¹.

58. A. BARTELS, *Les Flandres et la Révolution belge*, Bruxelles, 1834, p. 393 ; E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique (1830-1831)*, Bruxelles, 1844, I, p. 159.

59. M. NOTHOMB, *Essai Historique et Politique sur la Révolution belge*, Bruxelles, 1833, p. 45 ; E. HUYTTENS, *op. cit.*, I, p. 319 ; A. CORDEWIENER, *La naissance de l'Etat belge à travers une correspondance privée (octobre 1830-décembre 1831)*, Bulletin de la Commission royale d'histoire, CXXXIII, 1967, 2-4, p. 190 ; E. WITTE, *op. cit.*, II, p. 21 ; M. MAGITS, *op. cit.*, I, p. 281.

60. E. HUYTTENS, *op. cit.*, I, p. 348 ; F. DIDIER, *op. cit.*, p. 167.

61. F. DIDIER, *op. cit.*, pp. 175-176, 184-185.

Zolang de nieuwe Belgische staat stand hield werkte Serruys loyaal mee aan zijn uitbouw. Daarbij stonden hem tamelijk conservatieve denkbeelden voor ogen. In december 1830 stemde hij voor de invoering van een tweekamerstelsel en voor de toekenning aan de koning van het recht om de senatoren te benoemen en de senaat te ontbinden⁶². Zijn voorkeur voor een sterke uitvoerende macht bleek ook uit de steun die hij tevergeefs verleende aan de kandidatuur van de bonapartistische hertog van Leuchtenberg (februari 1831)⁶³. Dit standpunt was niet noodzakelijk in tegenspraak met zijn opvattingen van 1789-1791. Toen wilde hij dat de burgerij een gedeelte van de politieke macht zou verkrijgen. In 1830-1831 was dit ten dele gebeurd en bovendien was Serruys in die jaren een flink eind opgeklommen binnen de burgerij. Een verdere verdeling van de politieke macht ten gunste van sociale groepen beneden hem wilde hij liever vermijden. Het verlangen naar een sterke uitvoerende macht was ook niet noodzakelijk in tegenspraak met zijn uitspraken in de Tweede Kamer. Die waren gericht tegen het streven van de koning en de regering naar meer macht dan de grondwet hen toekende.

In dezelfde lijn lag de wens van Serruys om de verkiezing van een staatshoofd niet langer uit te stellen (31 mei 1831), om Leopold van Saksen-Coburg tot eerste koning der Belgen te kiezen (4 juni 1831) en om de voorwaarden van de verkozen vorst en de Conferentie van Londen onder de vorm van de achttien artikelen te aanvaarden (9 juli 1831). Dit alles was de enige mogelijkheid om een einde te maken aan de "tourmens révolutionnaires". De Belgische handel was zich volgens hem al aan het aanpassen aan de nieuwe situatie. De Nederlandse kolonies mochten voor de Belgische schepen dan al gesloten zijn, het Belgische katoen zou op Nederlandse schepen zijn bestemming op Java wel bereiken. Bovendien lagen de afzetmarkten van China, Noord- en Zuid-Amerika, de Middellandse Zee- en de Baltische staten nu voor de Belgische produkten open⁶⁴.

62. A. BARTELS, *op. cit.*, p. 396 ; E. HUYTTENS, *op. cit.*, I, pp. 501, 523, 537, 552-553.

63. M. NOTHOMB, *op. cit.*, p. 85 ; A. BARTELS, *op. cit.*, p. 475 ; E. HUYTTENS, *op. cit.*, II, p. 453.

64. M. NOTHOMB, *op. cit.*, pp. 113, 142 ; A. BARTELS, *op. cit.*, pp. 504, 512 ; E. HUYTTENS, *op. cit.*, III, pp. 136, 206, 267, 515-517, 563, 569 ; TH. JUSTE, *op. cit.*, II, p. 227 ; F. DIDIER, *op. cit.*, pp. 205-206.

In de loop van het voorjaar van 1831 had Jean Baptiste Serruys zich volledig met de nieuwe Belgische staat verzoend. Op het einde van augustus 1831 werd hij verkozen tot lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en op 8 september zat hij als ouderdomsdeken de openingszitting voor. Zijn rol in die wetgevende kamer was eveneens zeer bescheiden. Vermelden we enkel dat hij, in logische navolging van eerder ingenomen standpunten, voor het aanvaarden van het verdrag van de 24 artikelen stemde (november 1831)⁶⁵.

De talrijke patriottische advocaten wisten na 1830 een reorganisatie van de rechterlijke macht te verwezenlijken (oktober 1832). Er kwamen niet alleen nieuwe benoemingen, er werden ook veel nieuw te begeven betrekkingen gecreëerd⁶⁶. Jean Baptiste Serruys werd op 78-jarige leeftijd tot raadsheer van het Hof van Cassatie in Brussel benoemd⁶⁷, het orgelpunt van zijn carrière. Het noopte hem wel tot ontslag als kamerlid. Het burgemeesterschap van Oostende had hij al een jaar eerder overgelaten. Toen hij op 6 november 1833 aan een beroerte overleed stonden verscheidene van zijn verwanten al lang klaar om de politieke en commerciële belangen van de familie in diverse milieus verder te verdedigen.

65. M. NOTHOMB, *op. cit.*, p. 194 ; CH. POPLIMONT, *Révolution belge. La Belgique depuis 1830 (1830-1848)*, Bruxelles, 1852, p. 385 ; L. HYMANS, *Bruxelles à travers les âges*, Bruxelles, s.d., I, p. 66.

66. L. FRANCOIS, *Intellectuel en revolutionaire bedrijvigheid : een elitewijziging ? Casus : de Oostvlaamse advocaten van 1830*, Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis, XII, 1981, 3, pp. 535-580.

67. A. D'HOFFSCHMIDT, *La représentation nationale en Belgique (1830-1880)*, Arlon, 1880, p. 32 ; J. LINCLAU, *De "Journal des Flandres" in de verkiezingscampagnes, 1831-1839. Bijdrage tot de studie van het belgisch liberaal-katholicisme*, Leuven, K.U.L. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1966, p. 35 ; PH. VAN HILLE, *Het Hof van Beroep te Brussel en de Rechtbanken van Eerste Aanleg in Oost- en West-Vlaanderen onder het Nederlands Bewind en sinds de Omwenteling van 1830 tot 4 oktober 1832*, Tielt, 1981, pp. 157, 163, 251.

BIJLAGEN

1

Genealogie Serruys.

Serruys Joannes Antonius, handelaar, † Torhout, 4.7.1789, gehuwd met Pol Maria Joanna, † Torhout, 14.3.1796.

a. Serruys Jean Baptiste Hubert, ° Torhout, 3.11.1754 - † Brussel, 6.11.1833, gehuwd op 25.5.1787 met Maertens Marguerite Thérèse, ° Gent, dochter van Maertens Ivan Benoit en van de Meulenaere Anne Thérèse.

1. Serruys Auguste Benoit Marie, ° 1790 - † Oostende, 19.1.1862, gehuwd met Valcke Rosalie Marie.

1°. Serruys Auguste Jean Baptiste, ° Oostende, 30.1.1845, advocaat, rechter, directeur van de "Société Générale" vanaf 1904, liberaal senator van 1919 tot 1925, gehuwd met Terwagne Mathilde.

2°. Serruys Georges, ° 1851 - † ?, handelaar, reder, liberaal gemeenteraadslid van Oostende, gehuwd te Oostende op 7.5.1881 met Bach Emma Mathilde.

2. Serruys Jean, † 3.2.1850, gemeenteraadslid van Oostende, reder, commissaris van de "Nederlandse Handelsmaatschappij" en van de "Banque de Belgique", gehuwd met Vanderheyde Charlotte, kindloos.

3. Serruys Charles Théodore, † Eernegem, diplomaat, ongehuwd.

4. Serruys ?

b. Serruys Jacques, ° Torhout, ± 1760 - † Koekelare, handelaar in Oostende, gehuwd met Hertoghe Julienne Francisca, ° Doornik, ± 1762 - † Oostende, 7.6.1847.

1. Serruys Pierre Jean, ° Oostende, 1785 - † Antwerpen, 1841, gehuwd met Dierckxens.

:

8. Serruys Henri François, ° Oostende, 9.10.1796 - † Oostende, 12.11.1883, eigenaar, handelaar, burgemeester van Oostende van 1836 tot 1860, gehuwd met Declerck Mélanie Virginie, ° Oostende, 20.10.1801.

1°. Serruys Clémence Juliette Eugénie, ° Oostende, 4.2.1829 - † Oostende, 4.4.1877, gehuwd in Oostende in 1851 met Jean Edouard Louis, ° Oostende, 3.10.1820, brouwer.

- c. Serruys Désiré Basil, handelaar, ° Torhout, 1774 - † Gistel, 12.6.1840, gehuwd te Moere op 9.9.1812 met Inghelbrecht Isabelle Thérèse, ° Moere, 1790 - † Gistel, 21.12.1865.
1. Serruys Désiré Charles Marie, ° Gistel, 24.4.1824 - † 1897, liberaal gemeenteraadslid en schepen van Oostende, gehuwd te Oostende op 5.1.1853 met de Barse Anne, ° Oostende, 6.2.1823.
 - 1°. Serruys Isidore, ° Oostende, 19.7.1856 - † Gistel, 19.5.1912, liberaal gemeenteraadslid (1891-1900) van Oostende, notaris, gehuwd 1) met Everaerd Mélanie en 2) te Oostende op 9.10.1906 met Van Merhaeghe Louise.
 - 2°. Serruys Désiré Charles, ° Oostende, 3.9.1859 - † Oostende, 14.1.1922, liberaal volksvertegenwoordiger, ingenieur, rentenier, gehuwd te Oostende op 20.6.1885 met Jean Louise Julie, ° Oostende 18.3.1856, dochter van Jean Edouard, gemeenteraadslid en provincieraadslid.
 - Serruys Henri Louis, ° Oostende, 25.4.1888 - † Oostende, 25.1.1952, mijnningenieur, burgemeester van Oostende, gehuwd met Van Sieleghem Blanche Hélène.

Bron : A.N., BB, *Ministère de la Justice*, b. 8, nr. 6, Liste des candidats pour les Places de Juges de Paix du Département de la Lys, 1811, 1813 ; Jean Baptiste Hubert Serruys, *Le Carillon*, 29.10.1901, p. 1/A, B, C ; L. AMEYE, *Inleiding tot de studie van het parlementaire korps in België van 1831 tot 1914*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1956, II, p. 74 ; J. LAUREYSENS, *Bijdrage tot de geschiedenis der Naamloze Vennootschappen in België (1830-1840)*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1963, II, pp. 274-278, R. DE VULDERE, *Biografisch repertorium, der Belgische Parlementairen 1830 - 1.8.1965*, Gent R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling) 1965, pp. 1755, 4149-4151 ; W. MAERVOET, *De politieke evolutie in het arrondissement Oostende, 1830-1914*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1965, pp. 183-185, 216 ; J. STENGERS, e.a., *Index des Eligibles au Sénat (1831-1893)*, Bruxelles, 1975, p. 403.

Genealogisch overzicht van de naar Rotterdam uitgeweken leden van de familie Serruys.

Serruys Charles Philippe Henri (zoon van Jacques of Désiré ?) gehuwd met Verbeecke Theresia Maria.

- a. Serruys Eugénie Justine Marie, ° Oostende, 5.8.1821 - † Rotterdam, 20.12.1891, gehuwd te Rotterdam op 18.10.1843 met Jacob van der Kun, heer van Aalst, ° Rotterdam, 13.2.1813 - † Rijswijk, 29.8.1878, wijnkooper, gemeenteraadslid van Rotterdam en vice-consul van Brazilië, zoon van Joannes van der Kun en van de Vogel Marie Thérèse, vrouwe van Aalst.
- b. Serruys Alexis Antonius Emilius Marie, ° Oostende, 1827, vice-consul van België te Rotterdam, gehuwd te Rotterdam op 12.9.1855 met De Kuyper Philippina Wilhelmina, ° Rotterdam, 19.4.183?, dochter van De Kuyper Cornelis en Blankenheym Maria.
 - 1°. Serruys Maria Carolina, ° Rotterdam, 17.6.1858, gehuwd te Rotterdam op 30.4.1899 met Louis Goossens, ° Venlo, 11.12.1858 - † Rotterdam, 2.10.1921, arts, zoon van Arnold Goossens, arts, en Ariens Johanna.
- c. Serruys Charles Jean Jacques, gehuwd met De Bruyn Antoinetta, ° 1811 - † Rotterdam, 19.6.1885.

Bron : Centraal Bureau voor de Genealogie Den Haag, *Manuscript Serruys*.